

*dr Piotr Bolibok*¹

Katedra Bankowości i Finansów

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Nierówności dochodowe a zadłużenie gospodarstw domowych w krajach OECD w latach 1995–2014

WPROWADZENIE

Ostatnie dziesięciolecie charakteryzowały się wysokim wzrostem zadłużenia sektora gospodarstw domowych zarówno w krajach rozwiniętych, jak i na rynkach wschodzących. Choć w przypadku niektórych krajów tendencja ta uległa zahamowaniu lub odwróceniu po wybuchu globalnego kryzysu finansowego, w wielu innych utrzymuje się ona nadal.

W literaturze przedmiotu identyfikowanych jest wiele, często wzajemnie sprzężonych, czynników sprawczych omawianego zjawiska. Jako główną przyczynę wskazuje się zazwyczaj ekspansywną politykę monetarną połączoną z liberalizacją działalności kredytowej banków komercyjnych, które znacznie ułatwiły gospodarstwom domowym dostęp do finansowania konsumpcji, w szczególności dóbr trwałego użytku (zwłaszcza nieruchomości), przy pomocy długu [Cecchetti et al., 2011; Bogacka-Kisiel, 2012].

Część autorów akcentuje rolę relatywnej stagnacji wynagrodzeń klasy średniej względem wzrostu wydajności pracy, w warunkach której coraz łatwiej dostępny dług stawał się substytutem wzrostu dochodów, umożliwiając realizację wyższych wydatków i poprawę poziomu życia [Barba i Pivetti, 2009]. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera problem wykorzystania długu jako sposobu na ograniczenie skutków rosnących dysproporcji dochodowych. Jak zauważa bowiem Leicht [2012, s. 206], dług umożliwił wielu amerykańskim gospodarstwom domowym „symulację” pozycji społecznej, w ramach której osiągnięty dostatek może okazać się jedynie „napędzaną długiem iluzją”.

Większość dotychczasowych badań nad zagadnieniem zależności występujących pomiędzy skalą nierówności dochodowych a poziomem zadłużenia gospodarstw domowych prowadzona była w warunkach poszczególnych gospodarek

¹ Adres korespondencyjny: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, tel. +48 81 445 34 33, e-mail: piotr.bolibok@kul.pl.

narodowych, zwłaszcza Stanów Zjednoczonych. Główną motywacją dla niniejszego artykułu była zatem chęć rozpoznania tego zjawiska w szerszym kontekście międzynarodowym.

Celem artykułu jest kwantyfikacja i ocena związków zachodzących pomiędzy poziomem nierówności dochodowych a zadłużeniem sektora gospodarstw domowych w krajach OECD w okresie 1995–2014.

W części drugiej artykułu omówiono wyniki dotychczasowych badań związków zachodzących pomiędzy skalą nierówności dochodowych a poziomem zadłużenia gospodarstw domowych w krajach rozwiniętych. Część trzecia prezentuje metodykę badania, w tym wyprowadzoną hipotezę badawczą, wykorzystane metody oraz źródła danych. Wyniki przeprowadzonych analiz zawarto w części czwartej. Artykuł zamyka podsumowanie przedstawiające najważniejsze wnioski oraz sugestie dotyczące kierunków dalszych badań podjętego problemu.

DOTYCHCZASOWE BADANIA ZALEŻNOŚCI POMIĘDZY NIERÓWNOŚCIAMI DOCHODOWYMI A ZADŁUŻENIEM SEKTORA GOSPODARSTW DOMOWYCH

Dominujące w literaturze ujęcie teoretyczne konsumpcji zakłada, że jest ona funkcją bieżących i oczekiwanych dochodów, majątku oraz rynkowej stopy procentowej [Mankiw, 2011, s. 521], jednakże zgodnie z hipotezą dochodu relatywnego J.S. Duesenberry'ego [1949], poza powyższymi czynnikami, konsumpcja kształtowana jest również przez cały ciąg oddziaływań społecznych prowadzących do współzależności jej wzorców pomiędzy grupami gospodarstw domowych. Dostrzeganie w otoczeniu wyższych standardów konsumpcji skłania bowiem gospodarstwa domowe do ponoszenia większych wydatków celem zmniejszenia dystansu w zakresie standardu życia [Bywalec, 2012, s. 125].

W sytuacji, gdy osiągnane dochody nie są wystarczające dla pokrycia pożądanego poziomu wydatków, gospodarstwa domowe starają się wykorzystać posiadane oszczędności lub sięgnąć po dług. Na gruncie hipotezy dochodu relatywnego można zatem oczekiwać, że pogłębianie się nierówności dochodowych w społeczeństwie będzie stymulowało wzrost zadłużenia gospodarstw domowych.

Zdecydowana większość opublikowanych dotychczas wyników analiz dotyczących zależności pomiędzy nierównościami dochodowymi a zadłużeniem sektora gospodarstw domowych koncentruje się na rynku Stanów Zjednoczonych. Christen i Morgan [2005] wykazali, że rosnące nierówności dochodowe przyczyniły się znacząco do wzrostu zadłużenia amerykańskich konsumentów, dotyczącego w szczególności finansowania dóbr trwałego użytku. Stwierdzili oni również, że zjawisko to było powodowane głównie konsumpcją demonstracyjną,

realizowaną przez uboższe gospodarstwa domowe dla utrzymania wydatków na poziomie zbliżonym do gospodarstw o wyższych dochodach. Z kolei, zdaniem Iacovielliego [2008], o ile krótkookresowe zmiany poziomu zadłużenia gospodarstw domowych mogły być tłumaczone fluktuacjami cyklu koniunkturalnego, o tyle jego systematyczny wzrost w latach 80. i 90. XX w. przypisać należy wyłącznie zachodzącemu równolegle pogłębianiu się nierówności dochodowych w społeczeństwie.

Na rolę nierówności dochodowych w stymulowaniu zadłużenia amerykańskich gospodarstw domowych zwrócili też uwagę Stiglitz [2009] i Milanovic [2009], sugerując, że dług stał się dla mniej zamożnych rodzin sposobem na podtrzymanie standardu życia w obliczu stagnacji dochodów realnych.

Barba i Pivetti [2009, s. 124] zidentyfikowali trzy kanały, poprzez które narastanie nierówności dochodowych w Stanach Zjednoczonych w ciągu ćwierćwiecza poprzedzającego wybuch globalnego kryzysu finansowego mogło doprowadzić do gwałtownego wzrostu zadłużenia gospodarstw domowych o niskich i średnich dochodach:

- spadek lub stagnacja realnych dochodów znacznej części społeczeństwa;
- spadkowa tendencja udziału wynagrodzeń za pracę w całkowitych dochodach (wzrost wynagrodzeń wolniejszy od wzrostu wydajności pracy);
- rosnące dysproporcje pomiędzy wynagrodzeniem najwyższego kierownictwa i szeregowych pracowników.

Powyższe zjawiska, w warunkach łatwego dostępu do kredytów, zachęcały uboższe gospodarstwa domowe do sięgania po zadłużenie dla podtrzymania wzrostu poziomu życia pomimo relatywnej stagnacji dochodów, a także pozorne go zmniejszania dystansu dzielącego je od bardziej zamożnych poprzez finansowaną długiem konsumpcję demonstracyjną.

Do podobnych wniosków doszli również Kumhof i Ranciere [2010]. Skonstruowany przez nich model gospodarki amerykańskiej pozwolił ponadto na ukazanie mechanizmu przepływu funduszy pomiędzy uboższymi i bogatszymi gospodarstwami domowymi, stanowiącego jedną z przyczyn dynamicznego wzrostu sektora finansowego.

Posługując się modelem opartym na hipotezie dochodu względnego Duesenberry'ego Frank et al. [2010] zilustrowali z kolei mechanizm, w którym wspomagane długiem naśladowanie wzorów konsumpcyjnych bogatszych gospodarstw domowych może prowadzić do nadmiernego zadłużenia, a w konsekwencji do bankructw gospodarstw uboższych.

Rajan [2010] stwierdza wprost, że narastanie nierówności dochodowych stworzyło w Stanach Zjednoczonych presję polityczną zorientowaną paradoksalnie nie na odwrócenie powyższej tendencji, ale na stymulowanie łatwego dostępu do kredytu, aby utrzymać poziom popytu i tworzenie miejsc pracy pomimo stagnacji dochodów.

Poza Stanami Zjednoczonymi, związki pomiędzy nierównościami dochodowymi a zadłużeniem sektora gospodarstw domowych badane były również na kilku rynkach europejskich. Lucchino i Morelli [2012] stwierdzili, że narastanie nierówności dochodowych w społeczeństwie mogło być jedną z istotnych sił napędowych wzrostu zadłużenia sektora gospodarstw domowych w Wielkiej Brytanii przed wybuchem globalnego kryzysu finansowego.

Z kolei Georgorakos et al. [2012] zaobserwowali, że skłonność holenderskich gospodarstw domowych do zaciągania zobowiązań finansowych na finansowanie konsumpcji wzrasta, gdy ich dochody są niższe w porównaniu z otoczeniem.

Dodatnią zależność pomiędzy nierównościami dochodowymi a zadłużeniem sektora gospodarstw domowych na rynku szwedzkim wykazali również Abrahamson i Borgstrand [2016].

Podsumowując, wyniki dotychczasowych badań przeprowadzonych w Stanach Zjednoczonych i kilku innych krajach rozwiniętych sugerują występowanie dodatkowej zależności pomiędzy nierównościami dochodowymi oraz zadłużeniem gospodarstw domowych. Zasadne wydaje się zatem zbadanie uniwersalności tej prawidłowości w odniesieniu do szerszego grona krajów rozwiniętych.

METODYKA BADANIA

Na podstawie przeprowadzonego w poprzedniej części przeglądu literatury przedmiotu sformułowana została następująca hipoteza badawcza:

H1: *W długim okresie w krajach rozwiniętych pomiędzy zmianami poziomu nierówności dochodowych a stopniem zadłużenia sektora gospodarstw domowych występuje dodatnia współzależność.*

W celu zweryfikowania postawionej hipotezy przeprowadzono analizę korelacji pomiędzy stopniem zadłużenia sektora gospodarstw domowych, mierzonym relacją całkowitego długu do dochodów rozporządzalnych netto, a poziomem koncentracji dochodów rozporządzalnych netto, wyrażonym przy pomocy współczynnika Giniego, w krajach OECD w okresie 1995–2014. W analizie wykorzystano zarówno parametryczne, jak i nieparametryczne miary współzależności zjawisk – współczynnik korelacji liniowej Pearsona oraz współczynnik korelacji rang Spearmana.

Mając na uwadze istotne różnice w poziomie rozwoju i przebiegu ścieżki wzrostu gospodarczego w badanej próbie, w kolejnym etapie badania dokonano ich klasyfikacji względem wartości i istotności oszacowanych współczynników korelacji oraz przeciętnego poziomu PKB *per capita* w parytecie siły nabywczej i cenach stałych, jak również średniego tempa wzrostu PKB.

Badanie przeprowadzono na podstawie danych udostępnionych przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju w serwisie OECD.Stat [<http://stats.oecd.org/> 2016].

Badana próba objęła 580 obserwacji z 29 krajów: Australii, Austrii, Belgii, Chile, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii Południowej, Japonii, Kanady, Korei Południowej, Łotwy, Niemiec, Norwegii, Polski, Portugalii, Słowacji, Słowenii, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Szwecji, Węgier, Wielkiej Brytanii oraz Włoch.

WYNIKI

Rezultaty oszacowań współczynników korelacji pomiędzy stopniem zadłużenia sektora gospodarstw domowych a nierównościami w rozkładzie dochodów w populacji poszczególnych krajów przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Korelacje pomiędzy poziomem nierówności dochodowych a stopniem zadłużenia sektora gospodarstw domowych krajów OECD w latach 1995–2014

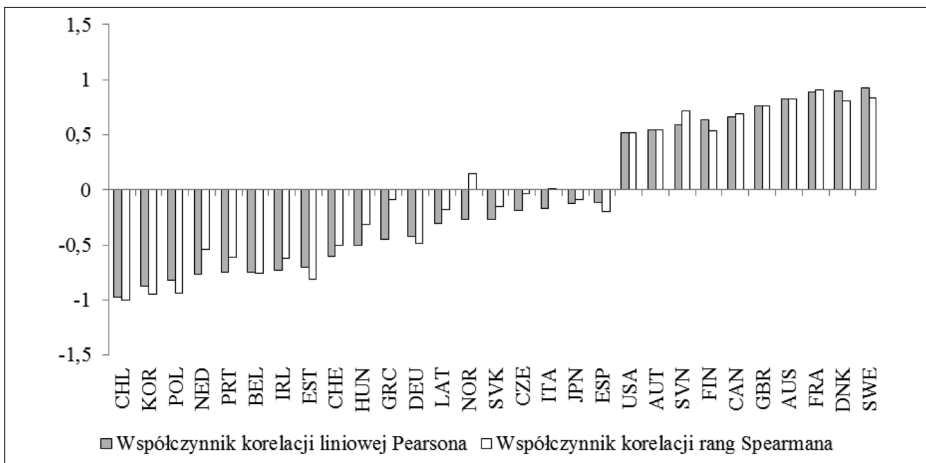
Kraj	Korelacja liniowa Pearsona		Korelacja rang Spearmana	
	Oszacowanie	Istotność	Oszacowanie	Istotność
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Australia (AUS)	0,829*	0,021	0,821*	0,023
Austria (AUT)	0,544	0,104	0,547	0,102
Belgia (BEL)	-0,751*	0,012	-0,756*	0,011
Chile (CHL)	-0,971*	0,029	-1,000**	0,000
Czechy (CZE)	-0,185	0,564	-0,035	0,913
Dania (DNK)	0,902**	0,000	0,803**	0,000
Estonia (EST)	-0,706*	0,022	-0,809**	0,005
Finlandia (FIN)	0,632**	0,003	0,538*	0,014
Francja (FRA)	0,891**	0,000	0,910**	0,000
Grecja (GRC)	-0,448	0,167	-0,091	0,790
Hiszpania (ESP)	-0,115	0,752	-0,201	0,578
Holandia (NED)	-0,770**	0,003	-0,538	0,071
Irlandia (IRL)	-0,733*	0,016	-0,620	0,056
Japonia (JPN)	-0,124	0,815	-0,086	0,872
Kanada (CAN)	0,663**	0,002	0,686**	0,001
Korea Pd. (KOR)	-0,873**	0,010	-0,946**	0,001
Łotwa (LAT)	-0,306	0,391	-0,176	0,626
Niemcy (DEU)	-0,427	0,068	-0,484*	0,036
Norwegia (NOR)	-0,266	0,488	0,151	0,699
Polska (POL)	-0,823**	0,003	-0,936**	0,000

1	2	3	4	5
Portugalia (PRT)	-0,753*	0,012	-0,616	0,058
Słowacja (SVK)	-0,266	0,458	-0,152	0,676
Słowenia (SVN)	0,594	0,070	0,720	0,019
Stany Zjednoczone (USA)	0,520*	0,019	0,516*	0,020
Szwajcaria (CHE)	-0,603	0,588	-0,500	0,667
Szwecja (SWE)	0,928**	0,000	0,837**	0,005
Węgry (HUN)	-0,506	0,093	-0,317	0,315
Wielka Brytania (GBR)	0,761**	0,001	0,765**	0,001
Włochy (ITA)	-0,166	0,606	0,011*	0,974

Legenda: * – współczynnik istotny na poziomie 0,05; ** – współczynnik istotny na poziomie 0,01

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.

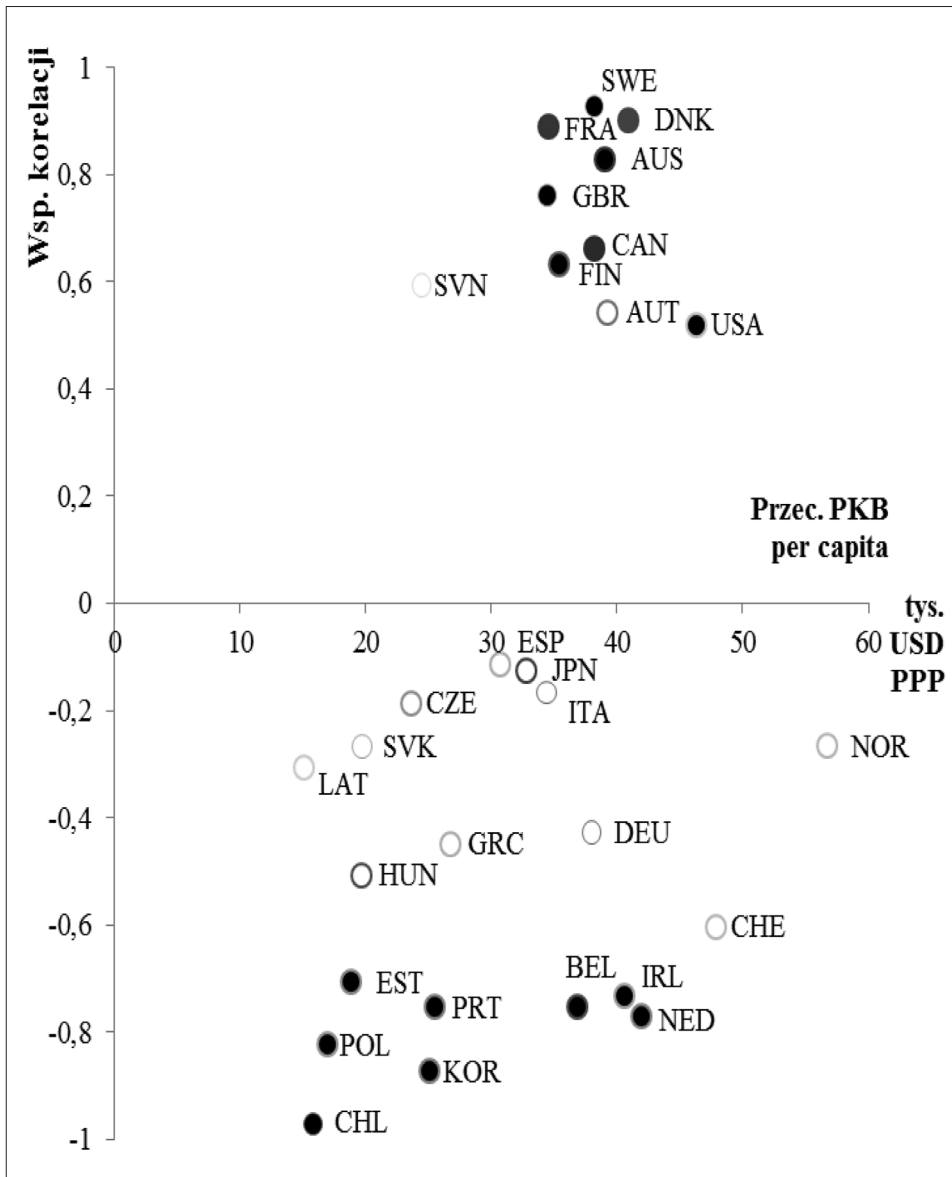
Uzyskane wyniki wskazują na znaczące zróżnicowanie kierunków i siły współzależności zachodzących pomiędzy stopniem zadłużenia gospodarstw domowych w badanej grupie krajów. Wbrew oczekiwaniom w większości krajów stwierdzono ujemną korelację analizowanych zjawisk (rys. 1).

Rys. 1. Korelacje pomiędzy stopniem zadłużenia i nierównościami dochodowymi w krajach OECD w latach 1995–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.

W kolejnym etapie badania przeprowadzono klasyfikację poszczególnych krajów względem wartości i istotności oszacowanych współczynników korelacji oraz przeciętnego poziomu PKB *per capita* w parycie siły nabywczej i cenach stałych (rys. 2 i 3), jak również średniego tempa wzrostu PKB (rys. 4 i 5).

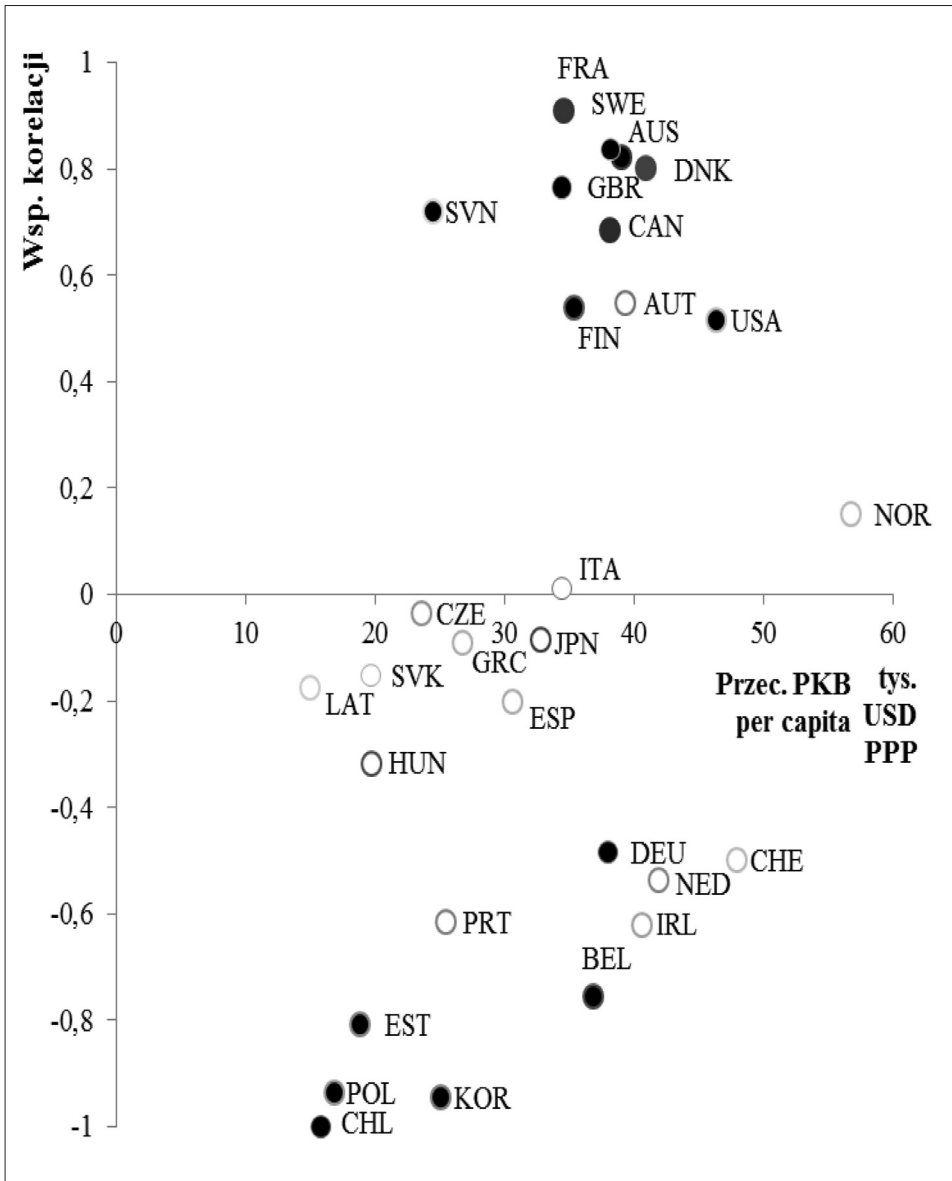

Legenda:

- – korelacje istotne statystycznie na poziomie 0,05;
- – korelacje nieistotne statystycznie na poziomie 0,05

Rys. 2. Korelacja liniowa Pearsona pomiędzy stopniem zadłużenia i nierównościami dochodowymi a przeciętny poziom PKB per capita w krajach OECD w latach 1995–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.

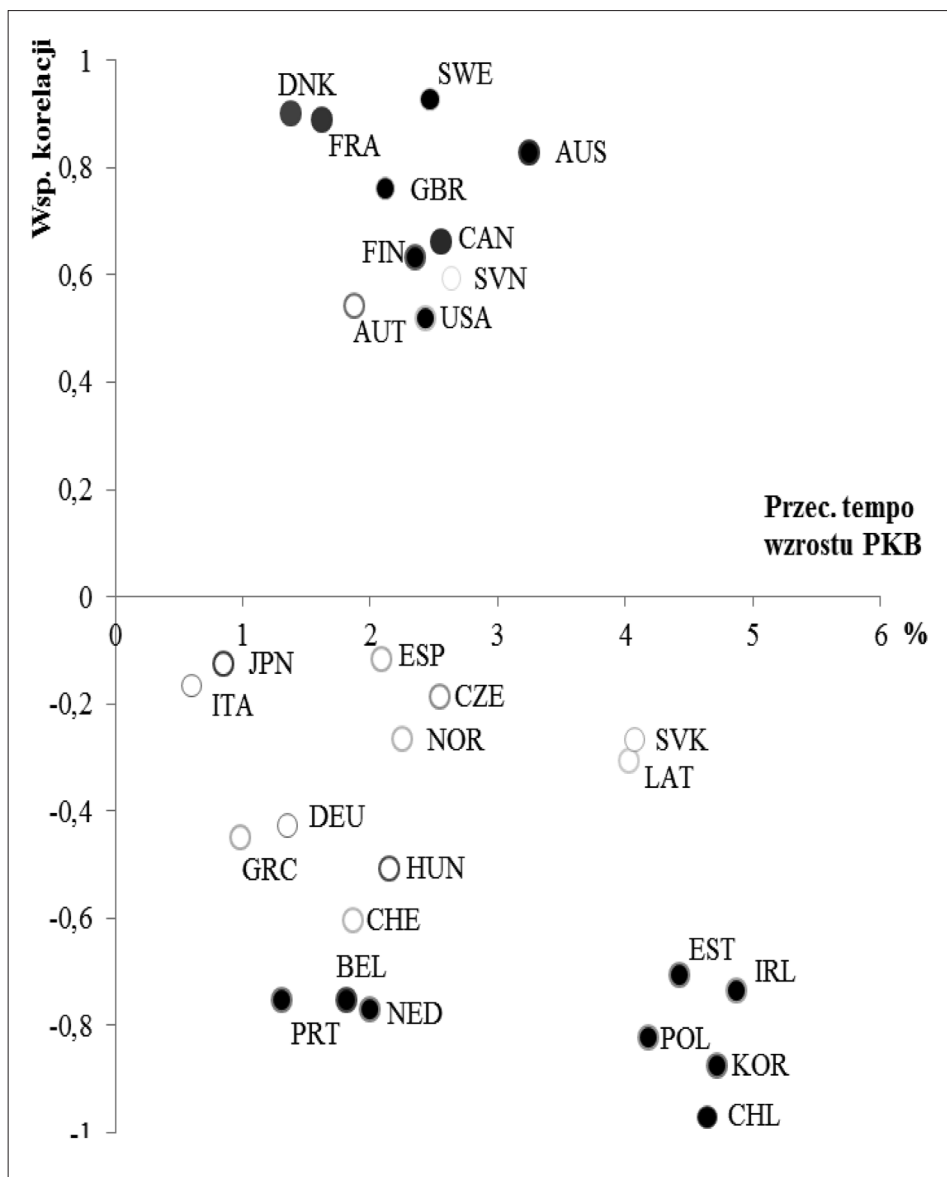

Legenda:

- – korelacje istotne statystycznie na poziomie 0,05
- – korelacje nieistotne statystycznie na poziomie 0,05

Rys. 3. Korelacje rang Spearmana pomiędzy stopniem zadłużenia i nierównościami dochodowymi a przeciętny poziom PKB *per capita* w krajach OECD w latach 1995–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.

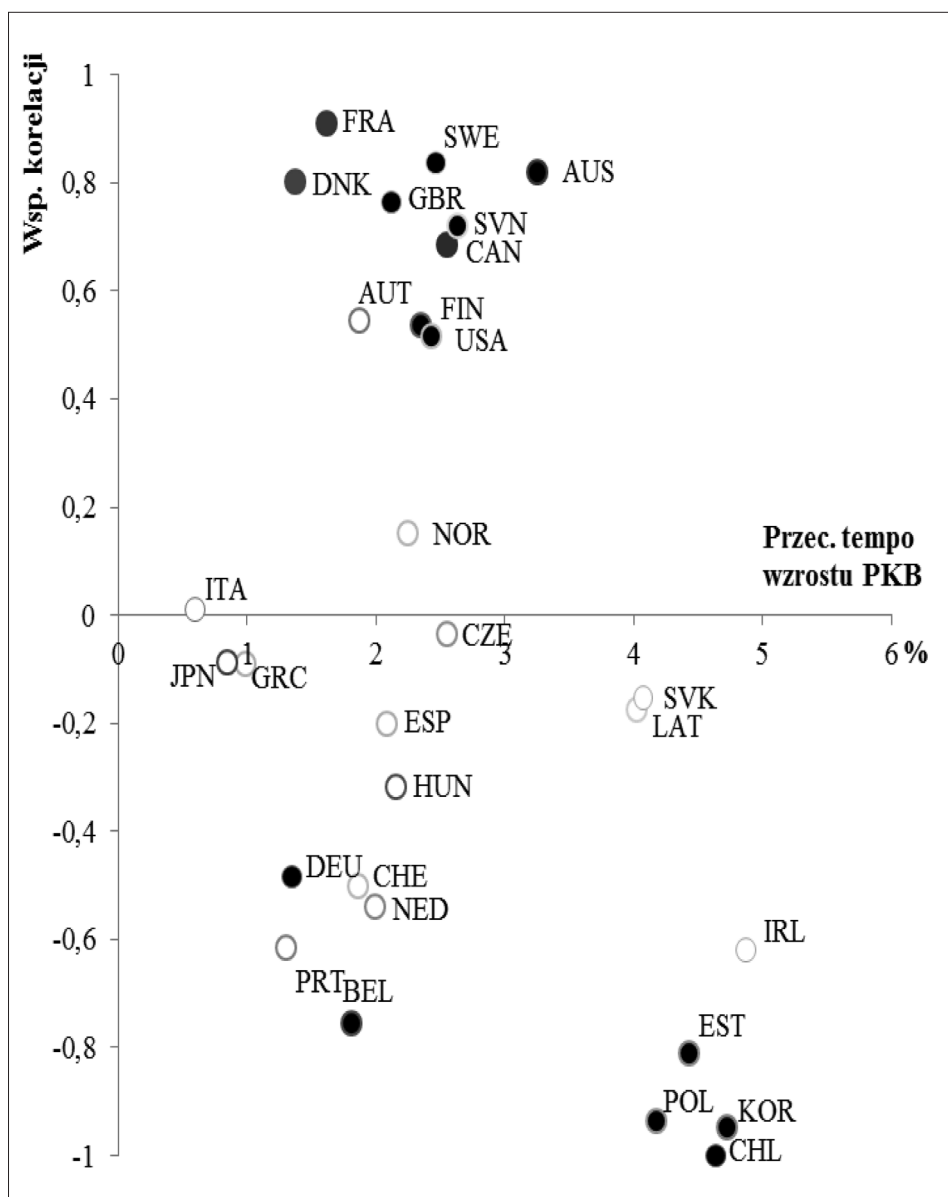

Legenda:

- – korelacje istotne statystycznie na poziomie 0,05
- – korelacje nieistotne statystycznie na poziomie 0,05

Rys. 4. Korelacje liniowe Pearsona pomiędzy stopniem zadłużenia i nierównościami dochodowymi a przeciętne tempo wzrostu PKB w krajach OECD w latach 1995–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.

Legenda:

- – korelacje istotne statystycznie na poziomie 0,05
- – korelacje nieistotne statystycznie na poziomie 0,05

Rys. 5. Korelacje rang Spearmana pomiędzy stopniem zadłużenia i nierównościami dochodowymi a przeciętne tempo wzrostu PKB w krajach OECD w latach 1995–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.

Zgodnie z przewidywaniami i wynikami poprzednich badań w literaturze przedmiotu istotne statystycznie dodatnie korelacje pomiędzy zadłużeniem gospodarstw domowych a nierównościami dochodowymi stwierdzono w większości krajów anglosaskich (Australii, Kanadzie, Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych) i skandynawskich (Szwecji, Danii oraz Finlandii). Istotna dodatnia współzależność wystąpiła także we Francji, a przy uwzględnieniu wyłącznie korelacji nieparametrycznej – również w Słowenii. Z wyjątkiem tego ostatniego przypadku, istotna dodatnia zależność pomiędzy skalą nierówności dochodowych a zadłużeniem sektora gospodarstw domowych występowała zatem w zamożnych gospodarkach, charakteryzujących się umiarkowanym i względnie stabilnym tempem wzrostu gospodarczego.

Z kolei istotne statystycznie ujemne korelacje stwierdzono w przypadkach krajów mniej zamożnych, które w analizowanym okresie cechowały się najwyższym przeciętnym tempem wzrostu gospodarczego – Korei Południowej, Chile, Estonii i Polsce. Wydaje się prawdopodobne, że społeczeństwa tych krajów mogły zadłużać się głównie w celu zwiększenia stopnia zaspokojenia podstawowych potrzeb, a nie zmniejszenia dystansu do bardziej zamożnych członków społeczeństwa.

Wśród krajów zamożnych o wolniejszym przeciętnym tempie wzrostu gospodarczego istotne statystycznie korelacje parametryczną i nieparametryczną stwierdzono w przypadku Belgii. Istotną ujemną wartość współczynnika korelacji liniowej Pearsona zaobserwowano również dla Holandii, Portugalii i Irlandii, natomiast dla Niemiec istotna okazała się wartość współczynnika korelacji rang Spearmana.

W przypadku pozostałych krajów na podstawie objętych badaniem szeregów czasowych obserwacji nie można natomiast mówić o występowaniu statystycznie istotnej zależności pomiędzy analizowanymi zjawiskami.

Rezultaty przeprowadzonych analiz pozwalają zatem na pozytywną weryfikację sformułowanej hipotezy badawczej jedynie w odniesieniu do niektórych krajów członkowskich OECD, przede wszystkim wysoko rozwiniętych krajów anglosaskich i skandynawskich. Wzrost (spadek) dysproporcji w podziale dochodów korespondował w nich bowiem z wzrostem (spadkiem) stopnia zadłużenia gospodarstw domowych. W większości badanych krajów stwierdzono jednak zależność przeciwną, istotną zwłaszcza w przypadku najbardziej dynamicznie rozwijających się gospodarek. Brak jest tym samym możliwości rozciągnięcia przywołanych w przeglądzie literatury wniosków płynących z badań nad gospodarką amerykańską lub wybranymi gospodarkami europejskimi na ogół krajów rozwiniętych.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone analizy wskazują, że kierunek i siła zależności zachodzących pomiędzy poziomem nierówności dochodowych i stopnia zadłużenia sektora gospodarstw domowych w krajach rozwiniętych charakteryzują się silnym

zróźnicowaniem. Zgodnie z wynikami poprzednich badań tego zjawiska w literaturze przedmiotu istotną dodatnią zależność stwierdzono w większości krajów anglosaskich i skandynawskich, w których wzrost (spadek) stopnia zadłużenia gospodarstw domowych mógł być pobudzany wzrostem (spadkiem) nierówności dochodowych. Wbrew oczekiwaniom jednakże w przypadku wielu gospodarek zależność ta okazała się ujemna. Istotne statystycznie ujemne korelacje nierówności dochodowych i zadłużenia wystąpiły w szczególności w relatywnie najdynamiczniej rozwijających się w badanym okresie krajach – Korei Południowej, Chile, Estonii, Polsce oraz Irlandii, choć można było je również zaobserwować w krajach bardziej zamożnych (Belgia, Holandia, Niemcy) lub charakteryzujących się większą niestabilnością wzrostu gospodarczego (Portugalia). W ich przypadku wzrostowi stopnia zadłużenia sektora gospodarstw domowych towarzyszył bowiem przeciętnie spadek dysproporcji dochodowych. Ponadto wyniki uzyskane dla wielu krajów nie wskazują na występowanie postulowanej zależności lub na jej statystyczną nieistotność.

Podsumowując, uzyskane wyniki wskazują, że zależność pomiędzy poziomem nierówności dochodowych a stopniem zadłużenia sektora gospodarstw domowych nie ma charakteru uniwersalnego i nie dają podstaw do rozciągnięcia wniosków płynących z wcześniejszych badań na ogół krajów rozwiniętych. W związku z powyższym zasadne wydaje się kontynuowanie prac badawczych nad podjętym problemem, zmierzających w szczególności do ustalenia, czy o kierunku i sile przedmiotowych zależności mogą decydować konkretne czynniki ekonomiczne, społeczne, demograficzne, psychologiczne lub kulturowe.

BIBLIOGRAFIA

- Abrahamson M., Borgstrand F., 2016, *Income Inequality and Rising Household Debt - Evidence from Sweden*, Lund University, School of Economics and Management, Department of Economics.
- Barba A., Pivetti M., 2009, *Rising household debt: Its causes and macroeconomic implications—a long-period analysis*, „Cambridge Journal of Economics”, Vol. 33, <http://dx.doi.org/10.1093/cje/ben030>.
- Bogacka-Kisiel E., 2012, *Finanse osobiste. Zachowania – produkty – strategie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Bywalec C., 2012, *Konsumpcja a rozwój gospodarczy i społeczny*, C.H. Beck, Warszawa.
- Cecchetti S.G., Mohanty M.S., Zampolli F., 2011, *The real effects of debt*, „BIS Working Papers”, No. 352.
- Christen M., Morgan R.M., 2005, *Keeping up with the Joneses: Analyzing the effect of income inequality on consumer borrowing*, „Quantitative Marketing and Economics”, Vol. 3 (2), <http://dx.doi.org/10.1007/s11129-005-0351-1>.
- Duesenberry J., 1949, *Income, saving and the theory of consumer behavior*, Harvard University Press, Cambridge.

- Frank R.H., Levine A.S., Dijk O., 2010, *Expenditure cascades*, <http://ssrn.com/abstract=1690612> (stan na dzień 05.09.2016 r.), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.169061>.
- Georgarakos D., Haliassos M., Pasini G., 2012, *Household debt and social interactions*, „Netspar Discussion Papers”, nr DP 11/2012-042, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=127996> (stan na dzień 01.09.2016 r.).
- <http://stats.oecd.org/> (stan na dzień 12.08.2016).
- Iacoviello M., 2008, *Household debt and income inequality, 1963–2003*, „Journal of Money, Credit and Banking”, vol. 40 (5), <http://dx.doi.org/10.1111/j.1538-4616.2008.00142.x>.
- Kumhof M., Ranciere R., 2010, *Inequality, leverage and crises*, „IMF Working Paper”, no. WP/10/268, <https://doi.org/10.5089/9781455210756.001>.
- Leicht K.T., 2012, *Borrowing to the brink. Consumer debt in America [w:] Broke. How debt bankrupts the middle class*, eds. K. Porter, E. Warren, Stanford University Press, Stanford.
- Lucchino P., Morelli S., 2012, *Inequality, debt and growth*, Resolution Foundation, <http://www.resolutionfoundation.org/wp-content/uploads/2014/08/Final-Inequality-debt-and-growth.pdf> (stan na dzień 02.09.2016 r.).
- Mankiw N.G., 2010, *Macroeconomics*, wyd. 7, Worth Publishers, New York.
- Milanovic B., 2009, *Two views on the cause of the global crisis – Part I*, „Yale Global Online”, <http://yaleglobal.yale.edu/content/two-views-global-crisis> (stan na dzień 07.09.2016 r.).
- Rajan R., 2010, *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy*, Princeton University Press, Princeton, <https://doi.org/10.1515/9781400839803>.
- Stiglitz J. E., 2009, *Over 500,000 jobs go in the US*, wywiad „BBC Today” z J. E. Stiglitzem, 9 stycznia 2009, http://news.bbc.co.uk/today/hi/today/newsid_7819000/7819543.stm (stan na dzień 06.09.2016 r.).

Streszczenie

Celem artykułu jest kwantyfikacja i ocena zależności występujących pomiędzy poziomem nierówności dochodowych a stopniem zadłużenia sektora gospodarstw domowych w krajach OECD w okresie 1995–2014. Dotychczasowe badania powyższego zagadnienia skoncentrowane były przede wszystkim na gospodarce Stanów Zjednoczonych i wskazywały, iż jedną z przyczyn silnego wzrostu zadłużenia amerykańskich gospodarstw domowych było pogłębianie się nierówności dochodowych w społeczeństwie. Intencją artykułu jest zatem przeanalizowanie tego zjawiska w szerszym kontekście międzynarodowym. Badania przeprowadzono w oparciu o dane udostępnione w bazie OECD Statistics z wykorzystaniem analizy korelacji parametrycznej i nieparametrycznej. Uzyskane wyniki wskazują na wyraźne zróżnicowanie siły i kierunku analizowanych zależności w badanej grupie krajów. W większości krajów anglosaskich i skandynawskich wzrostowi (spadkowi) nierówności dochodowych towarzyszył wzrost (spadek) stopnia zadłużenia gospodarstw domowych, co jest spójne z wynikami wcześniejszych badań. Jednakże w przypadku mniej zamożnych lecz najbardziej dynamicznie rozwijających się gospodarek stwierdzono zależność przeciwną. Istotne statystycznie ujemne korelacje wystąpiły również w kilku innych gospodarkach krajów rozwiniętych. Rezultaty przeprowadzonych analiz nie dają zatem podstaw do rozciągnięcia wniosków płynących z wcześniejszych badań nad tym zjawiskiem na ogół krajów rozwiniętych i wskazują,

że zmiany w zakresie poziomu nierówności dochodowych w poszczególnych gospodarkach nie wpływają jednoznacznie na stopień zadłużenia gospodarstw domowych. Wydaje się zatem, że o kierunku i sile tych zależności mogą decydować specyficzne dla danego kraju czynniki ekonomiczne, społeczne, demograficzne, psychologiczne lub kulturowe.

Słowa kluczowe: gospodarstwa domowe, nierówności dochodowe, zadłużenie

Income inequality and household indebtedness in OECD countries over the period 1995–2014

Summary

The paper aims at evaluation of relationship between the level of income inequality and the extent of household sector indebtedness in the OECD countries over the period 1995–2014. Prior investigations of this issue were focused mainly on the U.S. economy and suggested that one of the reasons for a rapid surge in indebtedness of households was an increase of income disparities in the society. The present paper attempts to examine this phenomenon in a broader international context. The research was based on the data available in the OECD Statistics database and involved analyses of parametric and non-parametric correlations. The results indicate significant disparities in directions and strength of analysed relationships in the examined sample of countries. In the majority of Anglo-Saxon and Scandinavian countries an increase (decrease) of income inequality was accompanied by an increase (decrease) in the extent of household indebtedness, which is consistent with the results of prior research. In the case of poorer but fastest developing economies, however, an opposite relationship was found. Statistically significant negative correlations occurred also in several other developed economies. Hence, the results of the research do not allow to extend conclusions flowing from the prior studies on this matter onto the whole collectivity of developed countries and indicate that changes in income disparities in particular economies do not affect the extent of household indebtedness unambiguously. Therefore it seems that direction and strength of this relationship may be determined by country-specific economic, social, demographic, psychological or cultural factors.

Keywords: households, income inequality, indebtedness

JEL: D10, F34, O15